

Trisdešimt pirmieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2019 m. rugsėjo 20 d.

Nr. 35 (1345)

Konferencija „Socialinės pagyvenusių žmonių problemos“

Rugsėjo 6 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, vykdydama SADM projektą „Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi“, Klaipėdoje organizavo konferenciją „Socialinės pagyvenusių žmonių problemos“. Joje dalyvavo atstovai iš Vilniaus, Kauno, Šiaulių, Panevėžio, Anykščių, Šakių, Šilalės, Šilutės, Telšių, Ukmergės ir kitų filialų. Visus atvykusiuosius svečiniais pasitiko Klaipėdos PKTS pirmininkas Vytautas Mickus su savo komanda. Konferencija vyko Klaipėdos miesto savivaldybės posėdžių salėje. Ren-

ginio dalyvius pasveikino LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas ir pristatė pranešėjus.

Paskaitą „Socialinė vyresniojo amžiaus žmonių apsauga. Kokia ji?“ skaitė LR Seimo narė dr. Gintarė Skaistė. Ji pažymėjo, kad visuomenė sensta, didėja pensinio amžiaus žmonių skaičius. Pensinio amžiaus žmonės turi daugiau problemų. Jie labiau pažeidžiami socialiniu, ekonominiu ir medicininiu atžvilgiu, nes jų problemoms daro įtaką ir pokyčiai valstybėje. Šių metų duomenimis, pagyvenę žmonės (65 metų ir

vyresni) sudarė 18,2 procento Lietuvos gyventojų. Lektorės pastebėjimu, Lietuvoje pagyvenusių žmonių mokosi tik 10 procentų, tuo tarpu kitose Europos Sąjungos šalyse – 24 procentai. Reikia, kad žmonės investuotų į save. Žmogus pats turi norėti mokyti.

Išklausėme LR Seimo narės Irenos Haase paskaitą „Vyresniojo amžiaus žmonių teisinė padėtis Lietuvoje“.

(keliamas į 8 psl.)

Telšiškių dovanos LPKTS pirmininkui Gvidui Rutkauskui

Jonavos filialas aktyviai dalyvauja atminimo renginiuose

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Jonavos filialo veiklą koordinuoja taryba, kurią sudaro septyni nariai, o jai vadovauja tremtinė Irena Tamoševičienė. Taryboje spreadžiamai įvairūs klausimai, tačiau didžiausias dėmesys kreipiamas į tinkamą valstybinių ir religinių švenčių, jubiliejų, atmintinių datų paminėjimą. Pavasarį buvo surengtas rajono buvusių politinių kalinių ir tremtinių choro „Viltis“, kuriam vadovauja Violeta Michelkevičienė, jubiliejinis 30-mečio paminėjimas – koncertas. Prisiminti buvę vadovai, dainininkai. Pagerbtai šiandieniniai dai-

nos mylėtojai, puoselėjantys ir tēsiantys chorinės muzikos meną.

Choras „Viltis“ kasmet dalyvauja respublikiniuose tradiciniuose sąskrydžiuose „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje. Malonu stebeti, kai į visas Lietuvos jungtinį buvusių tremtinių chorą išsilieja ir jonaviečių balsai. Kai matai žilagalių seneli ar pagyvenusių moterų, atvykusių į tokią prasmingą šventę, pagalvoji, kad jie niekada nepasens, nes jų krūtinėse plaka jaunatiškos širdys, kurių entuziazmo neįstengė užgesinti nei GULAGų kalėjimai, nei tremtys.

Rugpjūčio 23-ąją visa Lietuva

šventė Baltijos kelio 30-metį. Šiam jubiliejui neliko abejingi ir Jonavos krašto žmonės. Autobusais, lengvosiomis mašinomis, o jaunimas – motociklais vyko į automagistrą Vilnius–Panevėžys, kur prieš 30 metų 91 kilometre stovėjo jonaviečiai, susikibę rankomis, sudarydami nenutrūkstančią grandinę. Ši vieta pažymėta aukštū mediniu kryžiumi gražių eglaičių apsuptyje. Šia proga susirinkusiuosius pasveikino Jonavos savivaldybės meras pavaduotojas Eugenijus Sabutis, prisiminimais pasidalijo LPKTS Jonavos filialo tarybos narė Veronika Ga-

bužienė bei kiti dalyvavusieji. Šiam jubiliejui jonavietis Juozas Laurinaitis sukurė porą dainų: „Stovi kryžius pakeily“ ir „Šalelė mūsų Lietuva“, kurias atliko viltiečiai. Skambėjo ir kitos choro „Viltis“ atliekamos dainos. Malonu, kad į ši renginį gražiai išjungė ir mūsų pakviestas jaunimas: skautai, Lietuvos šaulių sąjungos nariai bei Rukloje tarnaujantys kariai.

Sambūrio pabaigoje visi dalyviai susikibo rankomis, demonstruodami nenutrūkstančią laiko grandinę – niekas neužmiršta, niekas nepamiršta...

Povilas Jonas VAITOŠKA

Nevilties rudens sesija

Rugsėjo pirmąją džiugiai ir viltingai palydėjome pirmokelius ir vyresnius moksleivius į mokyklą. Ištroskė žinių ir pasaulio pažinimo, jie su noru ir užsidegimu kibis į mokslus. Kitaip Seimas pradėjo savo rudens sesiją. Vieni ją vadino nevilties Seimu, kiti – valdančiųjų krize. Iš tikrujų Seimui dirbtu liko tik vieni metai. Likęs laikas turėtų būti skirtas neužbaigtiesiems darbams atlikti ir pasiruošti naujiems rinkimams. O kas gi vyksta dabar? Ne rimtas darbas, o erzelynė. Kas užsiemės Seimo pirminko Viktoro Pranckiečio nušalinimui nuo pareigų, kas ardo senas dirbančias frakcijas ir kuria naujas. Kas užsiima komisių formavimu. Atrodo, kad rūpintis eilinių žmonių reikalais valdančiųjų gretose neliko kam.

Rimčiausias jvykis – nuslėpti Seimo narės Irinos Rozovos ryšiai su Rusijos diplomatais. I. Rozova priklauso Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sajungos frakcijai. Ji atstovauja Rusų aljansą. Teigiama, kad ji susitinkėjo su rusų diplomatais, tarp jų ir su iš Lietuvos išsiuštėjusiu šnipinėjimo Vladimiru Malyginu. Su priešiškos valstybės diplomatais I. Rozova aptarinėjo galimybes Rusų aljansui jungtis su LLRA-KŠS frakcija Seime. Ji to bendravimo nedeklaravo. Dabar jai gresia apkalta.

Gal jau artėja valdančiųjų krizė? Išišio „Tvarkos ir teisingumo“ frakcija. Neapsikentė Remigijaus Žemaitaičio diktatūros iš frakcijos išėjo keturių nariai: Vytautas Kamblevičius, Ona Valiukevičiūtė, Juozas Imbrasas ir Algimantas Dumbrava. Nepadėjo jiems ir „valstiečių“ paskolinti Seimo nariai. V. Kamblevičius subūrė naują frakciją, pasivadinusią „Lietuvos gerovei“ ir žada remti valdančiuosius, bet gal formaliai prie jų nesijungti. Kalbinami prisijungti Rimas Andrikis ir Kęstutis Bortkevičius iš Mišrios Seimo narių grupės. Jie jokių „atlygių“ už paramą neprāšo, bet jeigu valdantieji pasiūlytų – sutiktu priimti. Atrodo, kad jų pa-

rama nėra garantuota. R. Karbauskis tikisi, kad jie vis tiek balsuos už 2020 metų biudžeto projektą. O tai ši rudenį yra svarbiausia. Mažėja ir valdančių priklausanti „socdarbiečių“ frakcija. Išeina jai priklausantis buvęs premjeras Algirdas Butkevičius. Jis išeina į naujų frakciją. Ekonomikos ir inovacijų ministras Virginijus Sinkevičius išeina dirbtu į Europos Komisiją. Jis bus atsakingas už aplinkos apsaugą. Ši ministerija lieka be ministro. Tai irgi stabilumo neprideda. LSDP pirminkas G. Paluckas mano, kad Vyriausybė jau neturi ją palaikančios Seimo daugumos. Ji liko mažumos Vyriausybė ir jokių reikšmingų darbų negali nuveikti. Viso to nestabilumo priežastis – ne vien artėjantys rinkimai.

Grįžkime į kadencijos pradžią. „Kauno diena“ publikavo didelį straipsnį apie (Ne)vilties Seimą. Iškart po rinkimų „valstiečiai“ tapo valdantieji. Jų buvo 82 iš 141 parlamentaro. Galėjo daryti viską, ką norėjo. Vargas, kad valdžią gavusieji nežinojo, ko reikia valstybei. Ir pasuko keliu „pasaulio sienas išvartymui“. Jiems viskas tapo prioritetu. O taip negali būti. Neapžiosi. Paspringsi. Užsimota vykdymu daug kardinalių reformų. Net sisteminių. Daugelis jų buvo reikalingos, tik jas igyvendinti pritrūko išminties ir patirties. Patyrusiu tarp jų buvo vos keletas žmonių ir jie paskendo marginalu baloje. Opozicijos patarimų ir siūlymų nepriėmė.

R. Karbauskis žadėjo Lietuvai sugrąžinti parlamentinės valstybės vardo. Bet išėjo chaosas. Seimas tapo pagaliu Vyriausybės iniciatyvų vežimo ratuose. Vyriausybės ir Seimo linijos išsiskyrė. Ministrai profesionalai ne politikai neturėjo kontaktu su Seimo komitetais. Seimas, norėdamas pagerinti savo įvaizdį, iš septynių pirminko paduotojų paliko penkis. Bet netrukus vėl padarė septynis. Apsijuokė žmonių akyse. R. Karbauskis, valdančiosios

partijos pirmininkas, nesiėmė premjero ar Seimo pirmininko pareigų, bet sukūrė naują Kultūros komitetą ir agronomas ēmėsi vadovauti kultūrai. To dar nėra buvę né vienoje Seimo kadencijoje. Jo reitingai visiškai nukrito. Dingo rinkėjų meilę.

LVŽS partijos ir frakcijos vadovybė buvo dvigalvė – R. Karbauskis ir S. Skvernelis. Čia galimai užprogramuotas skilimas. Bet skilimo iki šiol neįvyko, nors bandymų ir pasišpygavimų būta. Gal todėl, kad R. Karbauskis saubo energiją nukreipė į V. Pranckiečio pašalinimą iš Seimo pirmininko pareigų. Dabar „valstiečių“ frakcijoje liko 49 nariai. Teko kurti keturių partijų koaliciją: „valstiečių“, socdarbiečių, „Tvarkos ir teisingumo“ (deja, ji jau spėjo subyrėti) ir LLRA-KŠS. Atsirado nauja frakcija „Lietuvos gerovei“. Situacija panaši į blogai surištų rastų sielų slenkstėtoje upėje. Patvarumo nėra. Bet kurioje kliūtyje sielis gali subyrėti.

Pirmieji pradėjo skirstytis „valstiečiai“. Dar kadencijos pradžioje iš frakcijos pasitraukė Bronius Matelis. Dar rinkimais nekvėpėjo. Jis nepakentė R. Karbauskio diktatūros ir dėl Gretos Kildišienės skandalo. Juo pasekė Dovilė Šakalienė dėl panašių priežascių. Po jų sekė Povilas Urbšys, Justas Džiugelis, Raimundas Martinėlis ir vienas aktyviausių frakcijos narių Vytautas Bakas. Mindaugas Puidokas buvo pašalintas, kai išskėlė kandidatu į prezidentus. Ipusėjus kadencijai valdantieji neteko septynių frakcijos narių. Visi jie išėjo į savo parlamentarų „rezervą“ – Mišrią Seimo narių grupę. Partijos be ideologinių pažiūrų narių niekas nesieja.

Kaip ši kadencija bus vertinama politikos istorijoje? Prieštaragingai. Padaryta kai kurių gerų darbų, tačiau esminiu reformų igyvendinti nepavyko. Geresni darbai yra ne Seimo, o Vyriausybės padaryti. Pensijų ir kitų socialinių

išmokų didinimas, įvesti vaiko pinigai, alkoholio prieinamumo mažinimas ir jo kainos didinimas. Nes pensijų indeksavimo įstatymas buvo priimtas anksčiau. Struktūrinės reformos dėl urėdijų ir geležinkelijų buvo tinkamos. Tik žmonės apie jas mažai žinojo, kokią naudą jos davė. Dėl alkoholio vartojimo mažinimo buvo padarytas reikalinas žingsnis. Nors buvo kritikuojamas dėl netikusio vykdymo, perlenkimų.

„Valstiečių“ ateitis priklausys nuo to, kaip jiems pavyks užbaigtai kadenciją. Ar S. Skvernelis liks su „valstiečiais“? Partija nesusitvarko savo viduje. Neaišku, kas ją valdo. Ją lydi skandalai ir chaosas. Kas gali už tokią partiją balsuoti? Geriausia, ką jie gali, tai iškovoti trečią vietą arba dar žemiau. Bet lietuvių juk visaip gali pasielgti...

Kyla diskusijos dėl rinkimų sistemos, nes balsuoti ateina vis mažiau rinkėjų. Politikai ir mokslininkai galvoja, kad dabartinė sistema yra bloga ir neteisinga. Mūsų mišri sistema, kai 70 Seimo narių renkami pagal partijų sąrašus, o 71 – vienmandateje apygardoje, nėra gera, nes daug balsų prarandame. Rinkėjai gali daryti įtaką reitinguodami sąrašuose esančius kandidatus. Daugelyje ES valstybių veikia proporcinė rinkimų sistema, balsuojama už partijų sąrašus. JAV ir Didžiojoje Britanijoje kandidatai renkami tik vienmandatėje apygardose. Bet ten yra stipri dvipartinė sistema ir laimėti atsitiktiniams kandidatams nėra galimybės. Proporcinė sistema išsprendžia problemą, kai parlamante lieka laisva vieta. Ją užima pirmasis negavęs mandato per buvusius rinkimus. Nereikia naujų rinkimų ir didelių išlaidų. Europa per 100 metų nieko geresnio nesugalvojo.

Bet žmonėms patinka rinkti jiems patinkančias asmenybes, kurios dažnai apvilia. Jie nori mažoritarinės rinkimų sistemos. O politikai prieš rinkimus nenori rinkėjų nervinti.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Įsigaliojo EŽTT sprendimas byloje Drėlingas prieš Lietuvą

Rugsėjo 10 dieną Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT ar Teismas) paskelbė, kad rugsėjo 9 dieną vykusiam posėdyje penkių Didžiosios kolegijos teisėjų atrankos komisija (toliau – Komisija) atmetė pareiškėjo S. Drėlingo prašymą perduoti jo bylą svarstyti Didžiajai kolegijai.

Komisijos, kurią sudaro Teismo pirminkas ir rotuojamai du Teismo skyrių pirminkai bei du kitų skyrių teisėjai (negali būti įtraukiamas nacionalinės teisėjės bei teisėjai, jau sprendę dėl bylos priimtinumo ir esmės), sprendimo motyvai pagal Teismo reglamento 73 taisyklę nėra pateikiami.

Atmetus pareiškėjo prašymą, remiantis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos (toliau – Konvencija) 44 straipsnio 2 dalies c punktu, EŽTT 2019 metų kovo 12 dienos sprendimas byloje Drėlingas prieš Lietuvą (Nr. 28859/16) tapo galutiniu

2019 metų rugsėjo 9 dieną ir nebegalbūti skundžiamas.

Primename, kad pareiškėjas S. Drėlingas, remdamasis Konvencijos 7 straipsniu (nėra bausmės be įstatymo), EŽIT skundėsi, kad Lietuvos teismai jo byloje pritaikė platesnę genocido nusikaltimo sampratą, kuri neatitiko šio nusikaltimo sampratos pagal tarpautinę teisę ir jo nuteisimas buvo retroaktyvus. 2019 metų kovo 12 dieną EŽTT paskelbė sprendimą byloje, kuriuo konstatavo, kad nebuvvo pažeistas Konvencijos 7 straipsnis. Teismas pripažino, kad Lietuvos teismai teisėtai nuteisė pareiškėjų prisdėjus vykdant genocidą prieš Lietuvos partizanus – A. Ramanauską-Vanagą ir jo su tuo kontra B. Mažeikaitę-Vandą. EŽTT pažymėjo, kad pareiškėjo S. Drėlingo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas detaliai pagrindė, kad Lietuvos partizanai „buvo reikšminga lietuvių tautos,

kaip nacionalinės, etninės grupės dalis“. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, be kita ko, pažymėjo, kad SSRS repressijos buvo nukreiptos prieš aktyviausią ir reikšmingiausią lietuvių tautos dalį, apibrežtą nacionaliniais ir etniniais pozymiais. Toks naikinimas turėjo aiškūti daryti įtaką lietuvių tautos demografiniams pokyčiams, jos išlikimui. Taigi Lietuvos partizanai, jų ryšininkai ir rėmėjai buvo reikšminga lietuvių tautos, kaip saugomas nacionalinės, etninės grupės dalis. Ši nacionalinės, etninės grupės dalis turėjo esminės įtakos lietuvių tautos išlikimui, buvo labai svarbi siekiant apsaugoti ir ginti lietuvių tautinį identitetą, kultūrą bei nacionalinę savimonę. Todėl Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėjo išvadą,

kad Lietuvos partizanų naikinimas tiek pagal tarpatautinę teisę (Genocido konvencijos II straipsnį), tiek pagal BK 99 straipsnį, vertintinas kaip genocidas.

Byloje Drėlingas prieš Lietuvą EŽTT sutiko, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsižvelgė į trūkumus, anksčiau nustatytus EŽTT 2015 metų spalio 20 dienos sprendimu panašioje byloje Vasiliauskas prieš Lietuvą (Nr. 35343/05). Taigi matyti, kad teisinius dialogus tarp EŽTT ir nacionalinių teismų padėjo užtikrinti Lietuvos tarpautinių įsipareigojimų laikymasi.

Pažymėtina, jog bylos Didžiajai kollegai yra perduodamos itin retai, kai bylos šalių skunduose yra keliami sudėtingi Konvencijos aiškinimo ir taikymo klausimai arba rimta visuotinės svarbos problema. Lietuvos praktikojetik vieną kartą buvo sėkmingai kreipiasi dėl bylos perdavimo į Didžiajų kollegų siekiant EŽTT septynių teisėjų kollegijos priimto sprendimo peržiūros (byla Kudrevičius ir kiti prieš Lietuvą (Nr. 37553/05)).

Vyriausybės atstovo EŽTT inf.

Ivykiai, komentarai

Žalieji žmogeliukai

Laisvi rinkimai yra vienas iš esminiu demokratinés visuomenés bruožų. Deja, lazda turi du galus – laisvi rinkimai negarantuoja, kad įvaldžią nepateks jos neverti žmonės... Menko išsilavinimo, žemos moralės, gobšūs savanaudžiai, kerštingi ir intrigantai – nėra jokių sau-giklių, kad tokie žmonės nepatektų į valstybės valdymo institucijas. Žinoma, yra tam tikri reikalavimai, dažniausiai jie formaliai yra įvykdomi, o štai ko iš tikrujų vertas žmogus – paaiškėja vėliau. Na, pavyzdžiu, ką mes žinojome apie R. Pakšą, M. Bastį ar K. Pūką, kol jie galutinai nesusimovė? Tiesa sakant, buvo žmonių, kurie puikiai matė, kas tai per veikėjai, deja, daugiau buvo tokiai, kuriems buvo nė motais, arba – atvirkšciai – labai patiko „antilandsberginės“ jų nuostatos. Beje, apie „antilandsbergizmą“: tai, galima sakyti, viena iš sėkmės teorijų, kaip galima, mulkinant žemo išprusimo ir pagiezingus, pavydo kankinamus žmones, prasibrauti į valdžią ir jos galutinai neprastisi per visus demokratinius rinkimus.

„Antilandsbergizmas“ atsirado kartu su Sąjūdžiu – vos tik jame pradėjo lyderiauti Vytautas Landsbergis su savo šalininkais, tuo kilo priešpriešinė banga, burianti savyje visokio plauko komunistinius veikėjus, sovietinius in-

telektualus (nesugebančius suvaldyti asmeninių ambicijų), kolchozų nomenklatūrininkus ir panašius tipus, pajutusius, kad iš rankų sprūsta įtaka. Jie pradėjo arsią antilandsberginę agitaciją, persunką šmeižtu ir melu. Tame nebuvo nieko naujo – tiesiog tai buvo „liaudies prieš“ paieškos tasa, žinant, kad manipuliujant žemausiaisiai tamsių žmonių instinktais galima sumenkinti net švenčiausius dalykus, o ką jau kalbėti apie ramius intelligentus (juk ir „liaudies prieš“ įvaizdis, įdiegtas bolševikų propagandos, nebūtų išsilaikęs be tam tikrų visuomenės sluoksnių palaiykimo, nepaisant teroro). Tad galima teigti, kad „liaudies prieš“ įvaizdis, panaudojant visas „agitpropo“ išgales, buvo sėkmingai transformuotas į nekenčiamą „konservatoriaus“ („landsbergisto“) įvaizdį. Ir štai šiuo arkliuku jau tris atkurtos nepriklausomybės dešimtmečius į valdžią joja bradauskai, karbauskiai, janutienės... Kartais net kyla klausimas – o ką jūs, draugai, kaltintumėte, ant ko savo piktdarystes lyg pastipusias kates kartumėte, jei nebūtū Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos?

Tarkim, staiga nelieka tokios politinės jėgos, tačiau... niekur nedings pri-chvatizacijos, finansinių aferų, politi-

nijų išdavysčių ir padlaižavimo Rusijai faktai, su kuriais Tėvynės sąjunga buvo susijusi tik tuo, kad visomis išgalėmis bandė jiems pasipriešinti. Skamba absurdiskai, bet šiandien neraudonuodami (o gal jiems net nereikia raudonuoti – jie ir taip raudoni?) kai kurie politikai kaltina TS-LKD partiją dėl „Rosatom“ statomos Astravo atominės elektrinės, vertinamos kaip tiksinčių bomba Vilniaus pašonėje. O juk šie žmonės, kurie organizavo referendumą, siekuši uždrausti Visagino AE statybą – tai savaimė reiškė žalią šviesą „Rosatom“ – ir jų laimėjė, šiandien turėti kone absolūtą valdžią. Sie žmonės, visai šalai apsimelavę, esą jie yra tikri profesionalai, šiandien į aukščiausius postus susisodino tų partijų atstovus, kurias daugelis Lietuvos piliečių laiko nelojaliomis Lietuvos valstybei! O štai tikri profesionalai, kurių darbo rezultatus ciliiniai žmonės netrukė pastebėti, buvo išvaryti – pavyzdžiu, Rokas Masiulis. Štai ir kyla klausimas – ar tai padaryta dėl to, kad reikėjo grąžinti buvusios komunistinės nomenklatūros veikėjus ir jų palikuonis „prie lovio“, ar tiesiog daroma taip, kaip liepė Iljičius: „Kuo blogiau visiems, tuo geriau mums“? Žinome ir atsakymą, kurį patenkėtu valdančiosios daugumos „profe-

sionalai“ – ogi „kalti konservatoriai“!

Pasiskaičius socialiniuose tinkluose aptariamų aktualijų, susijusių su valdančiosios daugumos sprendimais, komentarus, randama daugybė nevilties apraiškų – „ir kada gi tie Seimo rinkimai, kad tik greičiau jie atėtų, kad tik greičiau štie „propesionalai“ būtų pašalinti iš valdžios!“ Neskubékime būti optimistais, tikinčiais, kad viskā išspręs Seimo rinkimai. Dabar, ko galime tikėtis geriausio – kad tokie rinkimai išvis įvyktų! Nes matant, kokių ambicijų ir padurumo žmonės turi savo rankose faktinę valdžią, galima tikėtis ir blogiausio. Nereikės nė Putino „žaliųjų žmogeliukų“ – užteks vietinių „žaliųjų“.

Beje, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos lyderis Ramūnas Karbauskis neseniai pareiškė, kad „jo vadovaujama politinė jėga negalėtų jungtis prie Europos žaliųjų partijos dėl besiskiriančių požiūrių į šeimą ir lesbiečių, gėjų, biseksualų bei transseksualų bendruomenę. Atrodytų – toks požiūris atitinka daugelio konservatyvių žmonių įsitikinimus, tačiau neapleidžia mintis, kad tai tik priedanga, nes tikrovėje ponu R. Karbauskio ir už jo stovinčiu „nežinomųjų“ su tikrais žaliaisiais nesieja niekas.

Belaisviai tarp šalių, kurios tarp savęs... nekariauja?

LRT, remdamasis „Reuters“, skelbė, kad „Ukrainos preidentas Volodymyras Zelenskis pareiškė, kad rugpjūčio 7 dieną įvykės apsikeitimai belaisviai su Rusija yra pirmasis žingsnis siekiant karinio konflikto Rytų Ukrainoje pabaigos. Jis priminė susitaręs dėl apsikeitimo 70 belaisvių su Rusijos vadovu Vladimиру Putini ir tikisi, kad netrukus bus surengtas vadinamojo Normandijos formato susitikimas tarp Ukrainos, Rusijos, Prancūzijos ir Vokietijos atstovų, siekiant karo su prorusiškais separatistais pabaigos“. Tai-

gi visas Vakarų pasaulis užgniaužęs kvapą stebėjo šį Ukrainos ir Rusijos santykių įvykį – belaisvių apsikeitimą. Viena vertus, tokie kariaujančių šalių poelgiai leidžia tikėtis santykių stabilizavimo ir taikos, kita... palaukit, palaukit, kokie dar belaisviai?! Tarp Rusijos ir Ukrainos? Va būtent! Šis apsikeitimo belaisviais faktas yra pats tikriausias Rusijos prisipažinimas, kad ji kariauja prieš Ukrainą! Deja, neatrodė, kad akivaizdžios tiesos pripažinimas būtų privertęs Vakarų politikus pradėti daiktus vadinti tikraisiais vardais. Negana to, pasirodė svarstymų, kad V. Zelenskis išdavė Ukrainos interesus, išduodamas Rusijai Ukrainos pilieti Volodymyram Cemachą, kuris yra atsakovas baudžiamojoje byloje dėl 2014 metais įvykdyto oro bendrovės „Malaysian Airlines“ léktuvo numušimo virš Rytų Ukrainos, mat taip bus prarastas svarbus liudininkas. Na, dėl to labiau reikėtų nerimauti pačiam liudytoui – galime neabejoti, kad visus įmanomus parodymus jis jau davė ir Ukrainos teisėsaugai, ir olandams, o štai Rusijoje jam gali nutikti „netyčinis

iškritimas pro langą“ ar „staigus širdies nepakankamumas“.

Taigi nėra paprasta įvertinti šio fakto svarbą. Buvęs TS-LKD lyderis, europarlamentaras Andrius Kubilius patenkė štai tokią nuomonę apie belaisvių apsikeitimą:

„Ukraina ir Rusija apsikeitė belaisviais. Tai yra gerai. Tuo galima pasidžiaugti. Tuo džiaugiasi Ukrainos preidentas V. Zelenskis – tai didelis naujojo Ukrainos prezidento pasiekimas. Vardan to reikėjo daryti kai kurių nelengvų kompromisų – iškeisti ir įtarimai, galimai prisdėjus prie oro lainerio MH-17 tragedijos. Džiaugiasi daugelis Vakarų lyderių. Kai kurie garsiai skelbia, kad tai suteikia vilties, jog tarp Rusijos ir Ukrainos sugrižtų taika.

Tikėtis taikos visada yra gerai. Natūralu, kad to nuoširdžiai siekia V. Zelenskis. Tikėtina, kad to siekia ir Vakarų lyderiai. Bent kai kurie. Tačiau tikėtis, kad V. Putinas nuosirdžiai siekia taikos, būtų nedovanotinais naivu.

Akivaizdu, kad V. Putinas nori išsiveržti iš Vakarų izoliacijos. Ir tikisi, kad tai galima pasiekti mažomis dovanėlėmis – paleisti keliolika neteisėtai sulaikytų ukrainiečių, nuvažiuoti į Normandiją, ten gražiai pasikalbėti su E. Macronu, apkaltinti, kad Ukraina neįgyvendina Minsko susitarimų ir tikėtis, kad to užteks, kad būtų atvertos durys į G7. I Europos Tarybos Parlamentinę Asambleją tokiu būdu jau sugrižo.

Putinui nėra svarbūs keli ar keliolika ukrainiečių belaisvių. Vardan save didesnių tikslų, vardinė to, kad pralaužtų Vakarų politinę izoliaciją, gali paleisti ir dar keliolika ar net visą šimtą, kurį dar laiko Rusijos kalejimuose.

Jam svarbiausia ne kelias dešimtis Ukrainos patriotų laikyti Rusijos kalėjimuose, o žymiai svarbiau išlaikyti visą Ukrainą (taip pat ir Moldovą bei Sakartvelą) savo geopolitinėje nelaisvėje, neleidžiant joms siekti pilnateisės vakarietiskos integracijos arba, tikliau sakant, neleidžiant Vakarams išdrįsti pasiūlyti šioms šalims tokią pilnateisę integraciją.

Taigi Vakarų testas Putini turėtų būti aiškus – ne tik Ukrainos kalinius paleisti, bet ir pačios Ukrainos neblaikyti savo geopolitiniam kalėjime. Nes Putinas karą Rytų Ukrainoje pradėjo, Krymą ir Pietų Osetiją okupavo, Abchaziją ir Padniestre atplėše tik tam, kad kiek galima ilgiau galėtų Ukrainą, Sakartvelą ir Moldovą išlaikyti savo geopolitiniam kalėjime.

Tačiau bandydamas išlaikyti Ukrainą savo kalėjime, Putinas liūdname kalėjime uždaręs laiko visų pirmą pačią Rusiją ir jos žmones, palikdamas juos be demokratijos, izoliuotus nuo Vakarų, valdomus autoritariniu korumpuoto režimo. (...) Rusija išvaduoti iš tokių kalėjimų gali Ukrainos sėkmės pavyzdys, one koks nors „dialogas su Putini“. Dialogas su kalėjimo prižiūrėtoju laisvės

neatneša ir kalėjimų nesugriauna.

Todėl Vakarai turėtų investuoti ne į „dialogo su Putini“ atnaujinimą, o į Ukrainos sėkmės sukūrimą, kuris yra įmanomas tik tada, jei Vakarai išdris sugriauti geopolitinį Putino kalėjimą, kuriame jis stengiasi išlaikyti visą neapklausnių Ukrainą.

Toks turėtų būti ir E. Macrono, ir D. Trumpo pagrindinis tikslas. Nes tik taip galima padėti Rusijai iš tikrujų ilgainiuiapti europietišką valstybe. O Lietuvos pagrindinis užsienio politikos tikslas turėtų būti padėti E. Macronui ir D. Trumpui tai suprasti. Tam reikia ambicingos Lietuvos užsienio politikos. Ar tokią turime?

Deja, bet gali neužtekti mūsų principinės pozicijos ir ambicingoje užsienio politikoje. Nereikia galvoti, kad Vakarose principas ima virš. Viršu ima pinigai. Dabar jau akivaizdu, kokių veiksmų įmėsi Rusija, įvedus jai sankcijas. Ji paprasciausiai įmėsi netiesiogiai papirkinti Vakarų politikus suraizingydamas juos verslo ryšiais. Tai mes matome Vokietijoje, Suomijoje, Italijoje... Ojei pasižvalgysime savo kieme – ar netas pats vaizdas iškils prieš akis?

Gintaras MARKEVIČIUS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Metinė prenumerata priimama **iki kiekvieno mėnesio 26 dienos** bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400,

internetu www.prenumeruok.lt.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mén. – 2,65 euro.

Išlikti Žmogumi

Tėsinys.

Pradžia Nr. 34 (1344)

Tėcio darbštumas

Darbai tėciui éjos puikiai. Pirmuoju metus dirbo fermoje: šéré ir prižiūréjo arklius, o likusius – kalvėje. Nalobino kalvis Fiferovas buvo gerokai vyresnis už tėtį, bet iš jo išgauti kalvystés paslapčių tėciui nepavyko, nors jo profesinės žinios ir buvo deramo lygio. Tarp kitokio, Fiferovas buvo įtakingiausias kaimo gyventojas, beje, ir turtingiausias. Jo namas bei ūkiniai pastatai buvo ornamen-tuoti rusiškais raižiniais, aukštos tuopos priekyje bei mažesni medeliai sklypo gale suteikdavo sodybai išskirtinį charak-terį. Be to, jis turėjo savo kieme ir pirtelę, į kurią kas šeštadienį rinkdavosi visi „etatiniai“ kaimynai. Kūrendavo pirtvisi kiemai paeiliui. Pradžioje išsimaudydavo vyrai ir, po jų – moterys. Mano vaikiškaiausiai neįprastai skambédavo atsakymas į klausimą „kas partyje?“ Ir vienu, ir kitu atveju tai būdavo nelogiška: mužkai („mužkyki“), bet ne vyrai, arba bobos („baby“), bet ne moterys. Jie ir patys su-prasdavo, kad iš tiesų reikėtų kitaip at-sakyti, bet pripratimas yra blogiai už pri-gimimą. Mums, vaikams, labai patikda-vi, kai po pirties Fiferovas pasikvies-davo į namus ir pavaišindavo arbūzais, bet tai būdavo išskirtiniai atvejai.

Po kelių metų kalvio padėjėjo darbo tėtis išmoko ir arklių pakaustyti, ir vėžimo ratą sutvarkyti, ir pasagą nukal-ti, ir net adatas maišams lopoti buvo pa-sigaminės. O kalvėje, be dumplių pū-timo ir mojavimo didžiuoju kūju, teko išmokti ir sriegiklių naudotis, ir su karšta geležimi ant priekalo įvairius ga-minius nukalti. Gražu būdavo stebeti, kaip sinchroniškai tėcio kūjis „atkarto-davo“ Fiferovo mažojo plaktuko rit-mą ir procesas būdavo sustabdomas, pastarajam pavertus savo plaktukelį ant šono. Tėtis mums, vaikams, buvo pagaminės vaikiškas rogutes su medi-ne lenta ir apvadukais viršuje. Tokio stiprumo rogių dabar ir už didžiausius pinigus nenuspirksti. Grįžo jos ir į Lietuvą, kaip neįkainojama vertybė, kartu su dviračiu, kurį tėtis nupirko už Sibire sunkiai uždirbtus pinigus. Suskaudo šir-dį, kai po daugelio metų tas roges pam-ačiau Ropininkų sode išmestas. Yra daiktų, kurie turi tiek sentimentų, kad jų sunaikinimas tolygus prisiminimų su-

naikinimui. Man regis, kad ta rusiška mada gyventi šiandiena ir nieko never-tinti vis dėl to jaugo ir į mūsų sąmonę.

Tėcio gebėjimas rasti išeitį iš bet ko-kios situacijos mane stebino. Štai kad ir puodukų problemos išsprendimas. Kavos, žinoma, negerdavome, bet arbatai ar pieni gerti reikalingas indas. Nusipirkti, deja, nebuvo už ką. Tuomet tėtis, kaip vyruiusiai savo sūnų, siunčia mane pas kaimo gale apsistojusius (buvo vasara) ir palapinėse gyvenusius kareivius. Pamoko, žinoma, ir kaip mandagiai paprašyti tuščių konservų „skarbonių“ (skardinių). Man būda-vovo labai nedrąsu tą ar kitą prašymą įvykdysi, bet kai tėtis pasiūlydavo man atlkti jo kompetencijos darbus (pavyzdžiu, tai gal tu nueisi pakaustyti už mane arklius, o aš tuo tarpu pašnekinsiu kareivius?), „sprečintis“ nustodavau. Belikdavo tėciui prie atneštų skardinu-kių pritvirtinti metalines ašeles. Nors ir geriant karštumą kaisdavo pirštai, bet jau gerdavome kaip tikri europiečiai. Kad dabar galėčiau įdiegti savo studentamstą tėcio norą nuolat tobulėti ir iš gyvenimo pasiūmimi tik tai, kas reikalinga! Visko galima išmokti, jei nori. Gyvenimas yra tuo įdomus, kad reikia be atvango būti „žaidžiančiojo trenerio“ vaidmenyje. Vieni dirba, kad gerai gyventų, tuo tarpu kiti gyvena, kad gerai dirbtų. Deja, pas-tarajuų skaičius turi tendenciją mažėti. Svarbiausia, kad neliktu laiko blogiemis dalykams.

Jei dabar kam reikėtų išmokti kalvio amato beveik savarankiškai, tai bū-tų vos ne iš fantastikos srities. O tėciui tai pavyko padaryti gal per porą metų, kai jis buvo paskirtas gretimo Vlastrudos kaimo kalviu (už 2 kilometrų nuo Nalobino). Darbai sekėsi puikiai, juk noro užteko, o tobulėjimui ribų nėra. Tekdavo ir žemės ūkio techniką remontuoti prieš sejā, ir arklius kaustyti, pasagas gaminti ir net permontuoti sunkvežimių linges ar ir patį traktorių ar sunkvežimį prikelti naujam gyvenimui. Labai džiugu, kai tavo darbu yra patenkinti ir kokią nors maža smulkmenė-le tave pamalonina – tėtissavožinioje buvo gavęs arklių su vežimu. Net ir pašarą arkliui parūpindavo kolūkis.

Tėcio darbštumas buvo užkrečian-tis. Man taip pat norėjosi ką nors gero pagaminti namams ir tuo pačiu išban-dyti save. Pamenu, sugalvojau paga-

Vienintelė nuotrauka su seneliu. Tėtis – priekyje kairėje, šalia jo – jaunesnė sesuo Liucija. Vyriausioji sesuo Julija – tarp kareivių

Sveikiname

Sveikiname Danutę ir Joną BALČIŪNUS Deimantinių vestuvių proga. 60 metų pragyventa kartu. Tai didelė laimė.

Danutė Povilaitytė-Balčiūnenė – 1948 m. tremtinė. Po 10 metų gržusi į Lietuvą sukūrė šeimą, užaugino dvi duk-teris, igijo aukštajį išsilavinimą.

*Yra kuo pasidžiaugti,
Kai štieki pragyventa,
Kai padaryta daug darbų,
Gerų minčių pasėta,
Jegų daug išdalyta,
Širdies nepagailėta.*

Linkime stiprybęs, Dievo palaimos ir Marijos globos.

**LPKTS Šiaulių filialo tarybos narės Ona Čepienė
ir Vanda Žilevičienė**

Garbingo jubiliejinio gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Kuršėnų filialo nares:

**Zitą POVILAITIENĘ – 85-ojo,
Aldoną ZAKARIENĘ – 80-ojo.**

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, artimųjų apsuptyes ir mei-lės, džiaugsmingų ir Dievo palaimintų metų.

LPKTS Kuršėnų filialas

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Varėnos filialo narius:

**Antaniną DIKSIENĘ – 85-ojo,
Stanislavą ČAPLIKIENĘ – 80-ojo,
Bronių GRIEŽĘ – 70-ojo.**

Linkime geros sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Varėnos filialas

Tai viena iš brangiausių mano nuotraukų. Joje tėcio mama, kuri mane augino iki 1949 metų, tėcio vyresnioji sesuo Julija su vyru ir sūnumis bei broliai Klemen-sas ir Alfonsas, jaunesniosios seserys Liucija ir Elena. Tėtis stovi kairėje

minti įmantesnius medinius vazonus gėlėms – kvadratinius bei platėjančius į viršų, puslankiu lenktomis viršutinėmis horizontaliomis briaunomis. Mū-sų namuose visada buvo galima rasti vieną kitą lentgalį, bet kur gauti vinių? Pinigu joms nusipirkti neturėjome. Ži-noma, kiaulės gardui sukalti tėtis nusipirkdavo kelias, o vazonai, kaip da-bar iprasta traktuoti, ne pirmos būti-nybės reikmuo. Teko spręsti „lygtį su keliais nežinomasiais“. Sąlygą padik-tavo ką tik iš vasaros stovyklų pasitraukę kareiviai. Palapines ir daiktus, žino-ma, išsivežę, o medines dėžes sukūre-no vietoje. Čia ir šovė man išganinga mintis: juk dėžių be vinių nebūna! Be-liko tik pasirausti po pelenus ir prisirinkti įvairaus dydžio vinių.

Gamtos dovanos ir vietinių ypatumai

Smagu būdavo vasaromis! Jos pa-prastai šiltesnės nei Lietuvoje, bet žymiai trumpesnės. Džiugindavo akį di-dingi javų laukai, tolumoje dunksintys

(keliamas į 7 psl.)

2019 m. rugsėjo 20 d.

Tremtinys

Nr. 35 (1345)

5

Palaidoti, bet išlike

Pabaiga.

Pradžia Nr. 34 (1344)

Svetimų ugnį lytējami

O ginklų iš tiesų šioje sodyboje buvo. Zolinas ne kartą kalbino savo taučiečius:

– Vyrai, ką mes čia sėdim kaip žirkės. Juk girdėti, kad miškuose yra partizanų. Bandom juos susirasti. Reikia atkeršti vokiečiams už mūsų kraują ir ašaras.

Bet kiti vyrai kalbėjo ne taip: jaunas esi ir nieko nesuprantai. Juk tie partizanai – rusų. O ar atsimeni, kaip rusai iš mūsų visą turtą atėmė, žinai, kiek reseiniškių į Sibirą išvežė?

Zolinas nenurimo:

– Vis dėlto vokiečiams aš gyvas ne pasiduosiu. Nudėsiu ne vieną, kol mane paims.

Matydamas, kad su saviškiais nesusitars, jis émė kalbinti Stasi. Ir greitai namuose atsirado – ar rastas, ar pirkas pistoletas, du automatai.

– Tu juos paspirlgink iš namo, o aš iš daržinės. Gal taip ir išsigelbēsim, – aiškino jis Stasiui.

Vieną apyšviesią naktį kažkas pabeldė į duris. Stasys griebė automatą, šoko prie lango. Lauke šalia viena kito stovėjo šeši svetimi vyrai. Jis pakélé automatą. Laimei, kartu pabudo ir mama: ji griebė už ginklo.

– Nešauk, Stasiau. Mus visus pražydysi, – maldavo.

– Kai jie išsiskirstys po vieną, bus ne laikas, – jis vėl kilstelėjo automatą.

– Cia tikriausiai rusų partizanai. Jie mūsų nelies: juk žydus slepiam, – mama vėl griebė už vamzdžio.

– Paklausysiu, mama. Bet automatai reikia paslėpti, – galiausiai sutiko Stasys, – Gali kratą daryti.

Automatą jis ikišo Janikei į lovą, o į duris beldési vis smarkiau. Kai atkabino kabli, visi šeši igruivo į vidų, vieni civiliai, kiti pusiau rusiškomis uniformomis:

– Mes – partizanai. Ar namuose turit ginklų?

– Iš kur pas mus ginklai, – Stasys jautė, kad jam, kaip vyru, reikia atsakyti į tokį klausimą.

– Sakai, neturite. Pažiūrėsim, – vienas iš vyriškių priėjo arčiau. Pradėsim nuo tavęs.

Stasys nejučiomis išbalo: staiga jis prisiminė, kad kišenėje liko pistoletas.

– Ach, šitaip, policajau! Vokiečiams tarnauji! – suradę kišenėj ginklą partizanai šaukė ant Stasio, užlaužė jam rankas.

Stasys bandė teisintis, bet vienas, matyt, vyresnis, nutraukė jį:

– Iš karto gražiai klausém. Veskit tą policiją lauk.

Visi išėjo į kiemą. Ten, kai pasigirto Zolino balsas, į juos vos neatsakė šūviai. Prasidėjo savoškos, kankinančios derybos:

– Iš kur man žinoti, kad jūs partizanai, – šaukė iš daržinės Zolinas.

Ir dar griežiau:

– Neikit arčiau! Šausiu!

Vienas partizanų nusiėmė kepurę:

– Žiūrėk, metu kepurę. Pažiūrėk – ant jos žvaigždutę.

Pagaliau Zolinas, laikydamas ranke automatą, priėjo. Netikėtai rankas užlaužė ir jam, atėmė ginklą.

Tik sužinoję, kad Tarapai slepia ir daugiau žydų, svetimi vyrai paliko šią sodybą.

Tokių susitikimų su kaimynais, nepažistamais žmonėmis būdavo ir daugiau, juo labiau kad vienas ar du žydai išeidavo tik jiems vieniem žinomais keliais, o grįždavo po savaitės, kitos. Jie slapstydači ir kitur. Tačiau lietuvių, bent didelė dalis iš jų, nebuvu išdavikai prie žmogaus sažinę: iki pat keturiadesimt ketvirtųjų metų vasaros į šią sodybą taip ir neatėjo né vienas vokietis.

O iš Lietuvą jau veržesi rusų tankai. Kai jie priartėjo prie Dubysos, pirmasis neiškentė Zolinas:

– Ačiū jums, visiems. Viso geriausio jums, vyrai. Jei gyvi būsim, susitiksime.

Ji dar bandė atkalbėti:

– Tiek laiko išlaukei, dar savaitę palauk. Žūsi be reikalo paskutinėm die-nom. Frontas praeis, tada ir išeisime.

Bet Zolinas buvo nesukalbamas:

– Negaliu ilgiau. Naktinis eisiu, frontą kaip nors peršliaušiu.

O frontas lyg tyčia ilgiems mene-siamas sustojo vos už kelių kilometrų, prie Kalnuju. Už kokių poros šimtų metrų iškūrė vokiečių tankistai, čia pat stovėjo ir kelios patrankos. Žydams atėjo sunkios dienos: jiems teko beveik visą laiką tūnoti slėptuvėje.

Vietoj jų sodyboje dažni svečiai buvo vokiečiai. Jiems rūpėjo ne tik kiaušiniai ir grietinė: juk retokai fronto kareiviams tek davos su moterimi pasikalbėti vokiečiai. Né vienas iš jų nebandė krėsti sodybos, priešingai – kartais pasiguodavo, kad Hitleris jų šalį nuvedė į pražūtį.

Kai frontas visiškai priartėjo, atėjo ir kiti vokiečiai. Jie įsakė evakuotis. Kai mama pasiguodė, kad neturi arklio, jie nuramino:

– Susirinkite ten, pamuskėje. Pavėžės jus mašinomis.

Tarapienė dar dvejojo, kai sodyboje pasirodė vienas iš tų vokiečių, kurie buvo iškūrė netoliiese. Išklausės morteri jis rimtais perspėjo:

– Tikt neikite įtį pamuskę. Tuos žmones, kurie ten susirinks, išveš darbams į Vokietiją.

Sie vokiečiai davė ir sužeistą, bet šiaip ne taip vežimą dar galinti patraukti arkli.

Šeima evakavosi už kokių penkiolikos kilometrų, netoli Varlaukio, o žydai liko slėptuvėje, tarsi gyvi palaidoti.

Ji buvo gerai užmaskuota, tačiau viduje esantys žmonės nerizikavo išeiti, nes po to jėjimas būtų buvęs matomas. Tieša, porą ar trejetą kartą Tarapienė su dukterimi Janina buvo atvažiavusios, atvežė duonos, įleido į slėptuvę oro.

Vėl padėjo vokiečių kalba, kuria mama prisiprašė komendanto pasikasti bulvių, atsivežti kitokio turto. Tačiau tarp tų atvažiavimų buvo ilgos nežinomybės dienos ir naktys.

Žydai sėdėjo tyliai, nes žinojo, kas tuo metu darosi viršuje. Kartais ten girédavosi patrankų šūviai, kartais vokiečiai balsai. Ir staiga vieną kartą jie išgirdo rusišką kalbą.

„Nejaugi vokiečiai jau pasitraukė, nejaugi tyliai praėjo frontas“, – buvo pirmoji mintis. Norėjosi iš karto liesti lauk, tačiau metais sukauptas atsargu-

mas nugalėjo, ir jie išlin-dio atsargiai. Po kiemą vaikščiojo kareiviai, kalančiantys rusiškai, tačiau apsirengę vokiškai. Tai buvo vlasovininkai, jie ieškojo paslėpto mais-to, tačiau nežinia kaip būtų pažiūrėjė i pasislė-pusius žydus.

O iš slėptuvę lėsti jau nesinorejó, nes nebuvu-kam uždengti dangčio. Ir nėrė vyrai į artimiausius krūmus, nejučio-mis pasimetė vienas nuo kito.

Išgelbėtojai ir išgel-betieji

Po kelių dienų ten, evakuacijos vietoje, Tarapu Janytė ganė kar-ves. Netikėtai ji pamatė tarpkrumų einantį žmo-gą – lyg elgetą, lyg inva-lidą: toks jis buvo išba-lės, nepanašus į žmogų. Tačiau Janinai kažkas pažystamo pasirodė jo eisenoe.

– Nejaugi tai tu, Po-vilai? – šiuo lietuvišku vardu šeimoje vadino Koganą.

Jis buvo kažkoks pa-simetės. Iš pradžių lyg nepažino Janinos, ir ta pagalvojo, kad gal įvyko nepataisoma nelaimė, gal vokiečiai išsaudė jų įnamius. Tik vėliau suprato, kas darosi aplinkui. Iš pradžių ji atidavė savo pietus, o vakare kartu su mama atnešė į krūmus daugiau maisto. Ten jų nekantriai laukė keturiese.

Taip ir pralaukė artė-jančio fronto. Dar vieną išbandymas laukė pas-kuinį vakarą. Kai jos priartėjo prie pamuskės su maisto ryšulėliais, iš krūmų staiga išlindo trys vokiečiai.

– Dabar jau viskas, – dar spėjo su-snabždėti mama dukteriai. – Jei jie patikrins...

Bet pasisveikino vokiečiai, o vokiečiai įėmė klausinėti, kur frontas, kur Va-karai. Pasirodė, kad tai lakūnai iš nu-mušto lektuvo.

O kitą rytą pasirodė rusų kareiviai. Visa šeima kartu su išgelbėtais žydais grįžo namo. Glikmanas jojo ant arklio, vis juokdamasis:

– Aš ant balto arklio lyg nugalėto-jas grįžtu. Dabar manės niekas nesu-šaudys.

Deja, ateitis pasirodė ne tokia op-timiška, kaip tikėjosi išgelbėtojai ir išgelbėtieji. Jų likimai nuėjo įvairiai keliais. Šmerkis Milneris vienas išėjo prie Dubysos ir negrįžo. Pasklidu gandas, kad jolavonas nuplaukė ištvinus Dubysa, kad jis lyg tai pakrantėje buvo pasislė-pęs brangenybių. Kiti žydai – vieni tuoj

po karo, kiti vėliau išvažiavo į užsienį.

Praėjusių vasarą pas tėvo išgelbėtojus buvo atvažiavę Samsono Milnerios sūnus Aronas. Gerokai prieš tai, dar 1967 metais, Tarapai gavo laišką iš Pietų Afrikos Respublikos. Rašė N. Zolinas:

„Brangieji mano, Tarapiene, Stasys, Helena, vyriausioji ir mažesnioji duk-terys, kurių vardus negaliu atsiminti.

Šitą laišką Jums rašo Jonas. Mano vardas ir pavardė – N. Zolinas, fotografas iš Raseinių.

Tikiu, jog Jūs dar mane atsimenat, kada pas Jumis gyvenau 1943 metais.

Labai prašau, kad Jūs atsakyti, kur ir kaip gyvenate.

Tikiu, jog dar ir mama Tarapiene sveika.“ (Laiško tekstas, kiek taisytas gramatiškai – aut. pastaba).

Tarapai į šį laišką atsakė, tačiau jokio atskymo negavo iki šiol. Gal jie ne-teisingai užrašė adresą, o gal...

(keliamo į 8 psl.)

Istorija be „baltų dėmių“

Kunigas, politinis kalintas Antanas Dilius

*Pabaiga.**Pradžia Nr. 34 (1344)*

1953-įjų pradžioje tarp kalinių pa-skrido gandas, kad serga Stalinas, esą guli be sąmonės. Ir štai kovo 5 dieną iš-éjė į darbą per užtvarą pastebėjo iška-bintas valstybines vėliavas juodais kas-pinais. Kaliniai suprato, kad mirė dik-tatorius – neabejota, kad jis nužudę ge-riausiai jo bičiuliai.

Mirus Stalinui sužibo vilties žvaigž-dė – o gal išleis į Lietuvą! Iki Stalino mirties kaliniai, laikyti lageryje be tei-smo sprendimo, nebuvu išleidžiami. Kai pasibaigdavo bausmės laikas, jis prail-gindavo. I tremtį išveždavo tik tuos, kurie būdavo bausti teismu ir atlikda-vu jų paskirtą bausmę. Pasigirdo, kad visiems leis grįžti į Lietuvą. Bet pasiro-dė, kad ne taip greitai. Pirmiausiai paleido kriminalinius nusikaltėlius ir politinius kalinius, nuteistus penkeriems metams. Vėliau Vokietijos kancleriu Konradui Adenaueriui atvykus į Mask-vą, paleido vokiečius ir vokiečių oku-pacijos metu bendradarbiavusius su vo-kiečiais arba patekusius į jų nelaisvę.

Artėjantis laisvės rytas išblaškydavo liūdesį Vorkutoje

Paleidus kriminalinius nusikaltėlius Vorkutos anglies kasyklose pritrūko dar-bo jėgos, todėl dalis kalinių iš Čurubai Nuros lagerio traukinių ešelonais buvo perkelta į Vorkutos anglies kasyklas. 1953 metų birželio 15-osios rytą kunigas Antanas Dilius su bendražygiai buvo iš-vežti į Karabasą, o iš ten – į Vorkutą.

Vorkutoje gamtos sąlygos buvo sun-kesnės, žmonių nuotaikos liūdnesnės. Tik artėjantis laisvės rytas išblaškydavo liūdesį. Vorkutoje kunigas Antanas Dilius irgi rado kunigu: italą Leonį, lie-tuvius Kazimierą Vaičionį, Alfonsą Kadžių, evangeliką reformatą Jurgį Gavėną. Stovyklos administracija pa-naikino kalinių numerius, pažymėtus baltos spalvos skudurėliuose ant kepu-rių, kelnų. Kaliniai turėjo vilkėti val-dišką uniformą, žiemą – šiltus kailinu-kus, vadinamus bušlatais.

Kunigas Antanas Dilius išvengė ligų. Kasdien gaudavo po 400 gramų duo-nos, šiokios tokios sriubos. Nors buvo alkansas, bet nebadavo. Be abejo, ir se-

seris siuntiniai pagelbėdavo. Keletą siuntinių siuntė ir kunigas Bronius Laurinavičius, bet ne savo, o parapijie-čio Pakulos vardu. Per laisvuosių ka-linius jau buvo galima nusiųsti necen-zūruotų laiškų į Lietuvą ir išsamiau pa-pasakoti apie savo padėtį.

Po Stalino mirties ir Berijos nužu-dymo kaliniams leista dažniau rašyti laiškus, netgi apsilankytį giminėms. Tuo pasinaudojo kunigo Antano Dilio sesuo Ona, 1955 metų liepą traukiniu atvykusi į Vorkutą ir išbuvasi visą sa-vaitę. Kunigas Antanas Dilius su sese-riimi laisvai galėjo išvykti į miestą ir su ja pabūti. Buvo nuvykę į miestą be sar-gybų. Seseriai nakvoti buvo skirtas specialus kambarys apsilankiusiems svečiams. Kunigas jau žinojo, kad 1954 metų rugsėjo 30 dieną mirė tévas. Se-suo išsamiau papasakojo apie jo laido-tuvės ir naujienas Lietuvoje. Tévas gy-veno pas dukterį ir mirė Vilniuje. Ta-da Ona nuėjo pas Šv. Dvasios bažny-čios kleboną kunigą Pavelą Bekišą, pra-šydama leidimo jį palaidoti Vilniuje, Bernardinų kapinėse. Jis pasiūlė eiti pas kunigo Antano draugus. Ona kre-pėsi į Šv. Onos bažnyčios kleboną ku-nigą Joną Deksnį ir šis leido. Kunigo té-vas Juozas Dilius buvo palaidotas Ber-nardinų kapinėse.

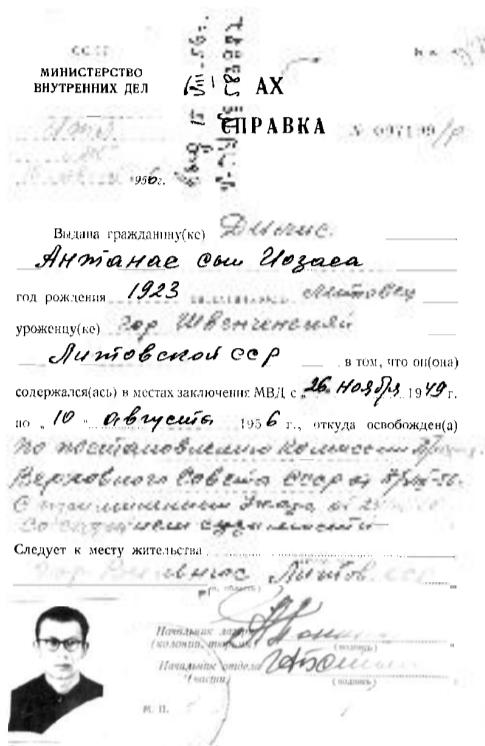
Netrukus kunigas Antanas Dilius parašė skundą Sovietų sąjungos vyriausybei dėl savo padėties ir gavo atsakymą, kad atšaukiami jo kaltinimai dėl ra-ginimo ardyti kolchozus, partizanų ré-mimo, bet paliktas kaltinimas dėl anti-sovietinės agitacijos, todėl bausmė iš 25 metų sumažinta iki dešimties. Tai-gi išeitų, kad bausmės laikas dar tik ipu-sejo ir lagerininko gyvenimą reikės testi toliau. Kunigui kurį laiką teko dirbtį statybose pagalbinius darbus. Vieną žiemą buvo paskirtas dirbtį pirtyje. Kai atvyko kriminaliniai nusikaltėliai, ku-nigas Antanas Dilius nuėjo dirbtį sun-kesnio darbo prie kelių tiesimo, nes at-vykėliai organizavo savo kombinacijas ir prie lengvesnio darbo protegavo sa-vus. Dirbdamas pirtyje kunigas Antanas Dilius susipažino su kitais kaliniais tarnautojais ir laisvaisiais prižiūrēto-jais. Kai ateidavo siuntinys, latvis, irgi kalynas, pakviesdavo jį į kalinių paštą,

liepdavo pasirašyti ir atiduodavo siuntinį nepatikrintą. Tokiu keliu turėdavo ostijų ir bažnytinio vyno butelyje. Kartą per kratą pažiasta-mas prižiūrėtojas, priėjės prie ku-nigo gulto, paklausė, kieno tas laga-minas, ir jo netikrino. Už vyną ne-būtų baudės, bet būtų atėmės, nes kratoje dalyvavo ir karininkas.

1956 metų vasarą sušvito pirmieji laisvės aušros spindulėliai. Kai SSRS vyriausybei vadovavo Georgijus Malenkovas, buvo sudarytas amnestijų planas, paskirtos komisi-jos byloms peržiūrėti. Juk kaliniai nuteisti be teismo, tik Maskvos ypa-tingosios trijulės. Tokius numatyta paleisti į laisvę. Komisijos išsiūstos į lagerius. Iš Maskvos į Vorkutą 1956 metų rugpjūčio pradžioje irgi atvyko kelios komisijos po tris asmenis – tei-sėjas, prokuroras ir advokatas, bu-vo ir kiekvieno lagerio sekretorė. Vorkutoje komisija iškūrė 29-ojoje šachtoje. Čia buvo apklausinėja-mi ir kaliniai iš kitų lagerio punktų. Ko-misija kasdien priimdavo apklausinėti po 50 kalinių, o šeštadieniais – po 30.

Iš pradžių komisija iškart pranešda-vo savo sprendimą, bet kai émė ginčytis, nusprenė pranešinėti kitą dieną kiekvienam lagerio punktui. Rugpjūčio 10-ają buvo apklausinėjami 30-osios šachtos, kur gyveno kunigas Antanas Dilius, kalinių. Kunigą pakvietė ketvir-taji. Komisija, gal penkias minutes pa-klasiusi, kunigą išleido, o sekreto-rė, nors neturėjo teisės, netrukus pranešė, kad pirmieji keturi apklaustieji pa-leidžiami į laisvę. Tai sužinojęs kunigas Antanas tuoju nuėjo į pašto skyrių ir iš-siuntė telegramą seseriai Onai: „Aš jau laisvas“. Tai buvo apie 15 valandą. Ofici-alus paleistų kalinių sąrašas paskelbtas kitą dieną, paleidimo raštą kunigas ga-vo irgi kitą dieną. Bet iškart išvažiuoti negalėjo – reikėjo gauti pasą.

Iš viso apie 90 procentų kalinių bu-vo išleista į laisvę. Iš tos pačios 30-osios šachtos pirmają apklausos dieną buvo apklausti ir išleisti lietuviai: Bileišis, Valiukonis, Montvydas, Budrys, Čer-niauskas, Kulikauskas, Paplauskui palikta 15 metų kalėjimo. Antrą apklausos dieną paleisti: Adomaitis, Andriuš-ka, Antanaitis, Bakaitis, Barysas, Ar-gustas, Baltaitis, Bajorinui bausmė su-mažinta iki 15, o Barkauskui – iki 5 me-tų. Trečią dieną atleisti nuo bausmės: Bieliauskas, Buožis, Bernotas, Burnei-ka, Bukauskas ir Bertašius, o Varanius paliktas nelaisvėje. Ketvirtą dieną pa-leisti Bagdonas, Bernatavičius, Gum-bis, Matulis, o Baužai bausmė sumažinta iki 13 metų, Valmai paliko 8 metus. Penktą dieną išleisti: Vidžiūnas, Bagu-žis, Gvildys, Vaikutis, Bukšaitis. Šeštą dieną – Grincevičius ir Jomantas, palikti Gricius, Gurčius ir Dominaus-kas. Septintą dieną išleisti Domkus, Donela, Jotka, Slavinskas, Paršonis, palikti Lapeika ir Juodžionis. Aštuntą dieną paleisti Diržys, Damašauskas, Dačkus, Antanas Dilius, Zablockas, Idas, Karklinis, Vyšniauskas, Verbickas, palikti Žvinglys ir Zaranka. Devintą – Keraševičius ir Zaveckas, dešimtą – Ma-

Iš Vorkutos lagerio valdžios gauta pažyma apie kalinio Antano Dilio atlirką bausmę

niušis, Narkevičius, Misiūnas, Bražiū-nas, Kunigiškis, Plonis, Jonaitis, palikti Zabernius ir Popiera. Vienuoliką die-ną išleisti Karnauskas, Pajada, Kara-lius, palikti Rusinas ir Puškorius. Dyliktą – išleisti Morkūnas, Svilainis, Mackevičius, Mažeika, Simanonis, Sa-vickas, Tarbūnas, Pajuodis.

Tryliktoji apklausos diena buvo pas-kininė, kai kunigas Antanas Dilius dar buvo Vorkutos lageryje. Tą dieną ko-misija atleido nuo bausmės Kuprį, Kur-pį, Sparauską, Lukoševičių, Purą, Pru-sinską, Paulicką, Raciborską, Tam-ošaitį, Jazbutį, Janavičių, o Ožeraiciui, Pupkuliui, Underiui ir Strumilai paliko 15 metų bausmę. Šiemis ir kitiems palikiems lietuviams bei kitų tautybių as-menims dar teko testi kalinio vargus.

Kunigas Antanas Dilius, grįžęs į lais-vę, ilgai susirašinėjo su būriu savo 30-osios šachtos arba lagerio punkto likimo draugų. Jo bičiuliai buvo Bajorinas, Varanius, Jomantas, Lapeika, Zabloc-kas, Morkūnas, Kuprys, Lukoševičius, Paulickas, Jazbutis.

Tarybinio piliečio pasą kunigui Antanui Diliui Vorkutoje išdavė rugpjū-čio 15 dieną, per Žolinę. Be to, rugpjū-čio 14-ają išdavė charakteristiką, ku-rioje jis apibūdintas teigiamai, kaip sa-žiningas, darbštus ir disciplinuotas dar-bininkas. Davė 178 rublius 40 kapei-ku bilietai į Vilnių ir 25 rublius duonos daviniui kelionei į Lietuvos. Rugpjū-čio 19-ają kunigas Antanas išvyko iš Vorkutos, o rugpjūčio 23-ąją pa-siekė Vilnių. Taip baigėsi septynerių metų lagerininko odisėja, užgrūdinusi ir paruošusi brandesniams sielovados darbui Lietuvoje.

Vorkutos lageryje nuo 1953 metų birželio 15-osios iki 1956 metų rugpjū-čio 15 dienos kunigas Antanas Dilius aukojo 309 šv. Mišias.

A. Dilius, turbūt dar gimnazistas bū-damas, puikiai suvokė, kad kunigas yra komunizmo priešas Nr. 1. „Komunizmas yra tikėjimo priešas ir su juo rei-kiā kovoti. Žinojau, kad kitur kovoda-mi kunigai nebėgo, o aukojos.

(keliamo į 8 psl.)

Vorkutos lagerininkai laidotuvėse (iš kairės): Bajoras, kunigas Antanas Dilius, Zab-lockis, Varavičius

2019 m. rugsėjo 20 d.

Tremtinys

Nr. 35 (1345)

7

Išlikti Žmogumi

(atkelta iš 4 psl.)

Rudenipop pakelėse užaugdavo tokios aukštostos sumedėjusios (artis metro) žolės, tinkančios šluotoms gaminti. Taigi ir šluotų nereikėdavo pirkti! Kaip puikiai jos šluodavo medines su dideliais plyšiais namų grindis. Vasaros ir rudenys dar džiugindavo ir savo gėrybėmis. Žinoma, raudonieji serbentai, augantys palei upelį, būdavo dar neprinokę išskinami vaikų, bet atokiai, giliai miškuose pri-nokusių juodujų serbentų kekės nesulaukdavo skynėjų. Aš su téciu nepabūgdavome kelių kilometrų kelio dviračiu ir gausybės įvairiausių mašalų, aktyviai persekiojančių mus. Grįždavome į namus su pilnu kibiru uogų. Tai būdavo ir pažintinė kelionė. Rodydamas į šlaitą, tėtis aiškino, kad čia yra kalkių klodai, kitur, pamates gelsvos spalvos įkalnę, primindavo, kad tuo smėliuku kaimiečiai pavasariop perdažo savo namų fasadus, pridėję, kaip rišamają medžiągą, kalkių. Namų vidų atnaujinavo kalkiniu pienu. O žemuogių kiek būdavo miškuose! Keliis kartus ējau su kaimynėmis uogauti. Užėini, būdavo, pievą, ir rink iš eilės žemuoges (jos žymiai didesnės už lietuviškas – daugiau primindavo netreštias braškes). Prie upelio sunokdavo ir ievų derlius. Tai juodos mažiuko žirnio dydžio uogos su dideliu kauliuku viduje. Beje, žymiai stambesnės nei Lietuvoje. Tai būdavo vienas iš populariausių virškinimų gerinančių vaistų. Rusės sugebėdavo ievų vaisius tinkamai sudžiovinti ir vartodavo su visais kauliukais. Valgydavome ir gudobelės vaisius. Labai jau jie simpatiškai raudonuodavo paupyje ir viliodavo žvilgsni, nors dideliu skoniui ir nepasižymėjo.

Kieme, prie daržiuko turos, buvo téčio pamūryta lauko krosnelė, kuri leisdavo maimai pagaminti mums visiems valgij šiltuoju metų laiku. Tėtis kalvėje buvo pasigaminės dideli, gal iki dviejų metrų pločio grėblį su gero plieno smailėjančiais dantimis. Tai buvo labai patogus ir našus įrankis tiek purenant paruoštą dirvą, tiek ir akėjant ką tik sudygusių bulvių lauką – naikinant piktžoles. Laikinai, be tė-

čio žinios, tą grėblį kažkas „pasiskolino“. Bet tam kaimynui tiesiog nepasisekė, matyt, jis net patingėjo, pasinaudojės grėbliu, jį paslepėti. Vietiniai nesidrovėdavo ką nors nugalbetti iš kolūkio ar kaimyno.

Reikėjo būti labai akyliems ir bendraujant su bendraamžiais. Istorija labai paprasta. Aš, būdamas antrokas, pirkau iš netoliše gyvenusio kaimyno Udiegovo tokį menkniekį „zoską“ – tai ožkos kailio galėlis su pritvirtinta švino plokšttele. Mokykloje vaikai tarpusavyje rungtyniaudavo, kas daugiau kartų išmuš su koja į viršų tą darinuką. Švino galėlis suteikdavo inerciją, o ožkos kailėlis atlikdavo mini parašiuto vaidmenį. Gavau iš jo aš tą „zoską“, bet neturėjau pareikalauto rublio ir téciui nebuvo kaip pasakyti, kad tokio menkniekio užsigeidžiau. Vis tempiau laiką, sakydamas, kad dar neturiu to rublio. Tuomet Udiegovas užsuko pas mane į namus ir paprasė sutartą pinigeli. Mano atsakymas „neturiu“ jo netenkino ir jis paprasė žviltterėti į téčio piniginę, kad įsitikintų, ar joje tikrai nėra to nelemtu rublio. Aš, nieko blugo neįtardamas, tik padodžiau jam piniginę. Ne velti rusai turi būdingą tik jiems posakį „rankų miklumas ir jokios apgaulės“. Rupūžiokas sugebėjo ištrauktį iš téčio piniginės ten buvusius 50 rublių – aš juk buvau čia pat. Mums tai buvo didžiuliai pinigai. Tėtis ėmėsi seklio darbo. Pokalbis su savo vaikais nieko gero nedavé, mes nė vienas neėmėme. Tuomet jis apklausė kaimo parduotuvės pardavėją, ar kas nepirko, pateikdamas 50 rublių kupiūrą. Ir čia yla išlindo iš maišo... Beliko téciui, kaip tuose Šerlotko Holmso detektyvuose, sudėlioti viską į vietas. Pinigai, aišku, nebuvo gražinti, bet mes, vaikai, gavome dar vieną gyvenimo pamoką.

Uralsko mokykloje

Pradinės Nalobino mokyklos baigiamuosius egzaminus teko laikyti Uralsko septynmetėje mokykloje. Keista, bet baigiamuosius egzaminus išlai-kiau geriausiai iš visos klasės. Net ir rusų kalbos bei literatūros egzaminas man pakluslo. Neišdildomą įspūdį paliko

Uralsko mokykla. Pastatas – eilinis, dvių aukštų, bet didžiulė teritorija, aptverta aukšta tvora, buvo neregėto grožio: kieme buvo tvarkingas lauko tualetas, tinklinio aikšteliė, ūkinis pastatas, bet šalia esantis skveras su įvairaus dydžio medeliais ir krūmais bei nuostabiausiais gėlynais džiugino pa-siilgusių elementarios tvarkos akių. Gėlių klombos buvo profesionaliai suprojektuotos, galėdavai eiti ratu ir grožėtis įmantriomis gėlėmis bei derančiais krūmokšniais, kartkartėmis užsukdamas įskirtingo pobūdžio pavésines, apaugsias vis kitokiais vijokliniais augalais. Pačių pavésinių konstrukcija stebino savo paskirtimi ir fantastiniai sumanymais: vienose galėjai paskaityti prie nedidelio stalelio, kitose, talpenėse, – pabendrauti ar pažaisti, trečiose – paspokstoti į atsiveriantį gamtos reginį.

Ruduo praeidavo per biologijos pamokas tvarkant gėlynus, renkant sėklas kitam sezoniui. Mokyklai vadovavo direktorius Georgijus Fiodorovičius, mokinį vadinamas Goša. Jis neturėjo kairiosios rankos plaštakos – juodo plastiko protezas rasdavo sau vietą kelnių kišenėje. Tas jam suteikdavo dar didesnio solidumo ir rimtumo. Rūkantys tulete vaikai, išgirdę žodžius „Goša eina“ mesdavo papirusus kur papuolė. O kokia tvarka vyraudavo pačioje mokykloje! Antrame aukšte buvo didžiulė oranžeria, gal arti šimto kvadratinių metrų. Aukštuoje metaliniuose loviuose buvo auginamos įvairios žydičios gėlės ir tą gyvos gamtos ci-tadelė labai kontrastavo su atšauria Sibiro žiema. Stiklinė siena skyrė oranžeriją nuo ilgo koridoriaus, iš kurio buvo iėjimas į direktoriaus kabinetą. Malonus šviesos srautas, sklindantis iš stiklo stogu bei sieną padabintos oranžerijos drauge su specifiniu, bet geru gamtos kvapu, suteikdavo koridorui išskirtinį charakterį. O kaip nuostabiai atrodydavo koridorius per Naujuosis metus!

Mokykloje viskas buvo kuriamas mokinį rankomis, profesionaliai vadovaujant sumaniems mokytojams.

(Bus daugiau)

Kazys KARKLIUS

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Imonės kodas 300032645

Ats. sask. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Redaktorė Jolita Navickienė
Kalbos redaktorė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1490 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,

Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I O J O S
R É M I M O
F O N D A S

Ilsėkitės ramybėje

Ina Gaigalis-Povilaitienė
1926–2019

Gimė Latvijoje, Balvių mieste. Užaugo aplupta meile ir rūpesčiu inteligenčioje, patriotiškoje šeimoje. Baigusi gimnaziją dirbo vaistinėje. Po karą, grįžus sovietams, drauge su seserimi įsijungė į pogrindinę kovą dėl tévynės laisvės. 1945 m. buvo suimta ir nuteista 10 m. kalėjimo. Kalėjo įvairiose vietose: Taišete, Kolymoje. Dirbo šachtajoje. Po darbo mokėsi geologijos technikume. Dainavo kolonijoje saviveiklininkų būrellyje operetėje, už tai buvo nubausta. Ištakėjo už lietuvio politinio kalinio Liudgardo Povilaičio. Amnestavus grįžo į Latviją, bet į Lietuvą. Apsigynė Jurbarke. Darbo čia negavo. Rūpinosi šeima. Dainavo „Lelijos“ chore. Buvo pui-ki namų šeimininkė, savo kulinariniais sugebėjimais stebinusie tiki namiškius, bet ir kaimynus. Padėjo ruoštis vestuves, krikštynas. Puoselėjo grožį savo sodyboje ir aplinkui. Buvo darbštī, draugiška, mylėjo gyvenimą.

Palaidota Jurbarko kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sūnaus ir dukters šeimas bei visus ar-

timuosius.

LPKTS Jurbarko filialas

Vincē Valickaitė-Kazlauskienė
1925–2019

Gimė Telšių r. Gečių k. ūkininkų šeimoje. Ištakėjo už Justino Kazlausko. 1951 m. su vyru, penkiais vaikais, besilaikdama šeštojo kūdikio, buvo išstrepta į Irkutsko sr. Bratskor. Šamanovo k. Dirbokolukyje sunkiausius darbus. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigynė Varnių r. Skliausčių k. Užaugino tris dukteris ir penkis sūnūs. Tris kartus važiavo saugoti archyvų KGB rūmuose. Mylėjo Dievą, Tėvynę ir žmones, išsaugojo stiprių tikėjimą, išliko stipri net ir sunkiausiuose likimo išbandymuose, buvo darbštī, kūrė ir puikiai deklamavo eilėraščius, gražiai giedodavo ir dainuodavo patriotines dainas, aktyviai dalyvavo LPKTS Telšių filialo veikloje, net būdama garbingo amžiaus pasižymėjo puikia atmintimi, domėjosi politiniais įvykiiais.

Palaidota Telšių r. Viešvėnų kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, jų šeimas ir artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

Skelbimai

Rugsėjo 28 d. (šeštadienį) 12 val. vyks Tauro apygardos vadovo Aleksandro Grybino-Fausto žūties 70-mečio minėjimas.

12 val. šv. Mišios Paluobių Šv. Angelų Sargų bažnyčioje.

13 val. minėjimas žūties vietoje – Kazlų Rūdos savivaldybėje, Novos girininkijoje, Padegėlinių miške.

14 val. bunkerio lankymas, Lietuvos laisvės kovos sajūdžio tarybos Vasario 16-osios Deklaracijos stendo pristatymas. Poilsio aikštėje – pokalbiai prie arbato.

Informacija tel. 8 611 91919.

Spalio 2 d. (trečiadienį) Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių Vilniaus bendruomenė malonai kviečia dalyvauti minėjime, skirtame 1951 m. spalio 2–3 d. trėmimo 68-osioms metinėms paminėti.

12 val. šv. Mišios Vilniaus Šv. apaštalo Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje (Lukiškių g. 10).

13 val. minėjimas ir susikaupimo valandėlė prie paminklo sovietinės okupacijos aukoms atminti Aukų g.

Kviečiame apsilankyt LPKTS Patriotinių leidinių knygynelyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Konferencija „Socialinės pagyvenusių žmonių problemos“

(atkelta iš 1 psl.)

Lektorė pastebėjo, kad pagyvenusių žmonių per visą gyvenimą įgytos žinios dažnai nepakankamai įvertinamos. Užimtumo įstatymas pasako, kad 50–60-mečiai galėtų dirbti ir darbdavys turi sudaryti vienodas sąlygas dirbti ir mokėti vienodą atlyginimą, kaip visiems. Irena Haase pateikė keletą įstatymų pakeitimų, patarė lankytį Trečiojo amžiaus universitetą, nes ten galima išginti daug naujų žinių.

Paskaitą „Socialinių paslaugų teikimas vyresniojo amžiaus asmenims Klaipėdos mieste“ skaitė Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Socialinės paramos skyriaus vedėja Audronė Liesytė.

Ji pažymėjo, kad Klaipėdos mieste yra apie 33 tūkstančiai pensininkų, tačiau jais visais yra rūpinamas. Numatomi statyti dar vieni 800 vietų globos namai. Teikiama pagalbos į namus paslauga, kurią gauna 430 asmenų.

Išklausėme doc. dr. Arūno Baublio įdomią paskaitą „Klaipėda moderniosios Lietuvos 100-mečio šviesoje“. Lektorius papasakojo apie Klaipėdos miesto pavadinimo kilmę. Išgirdome daug įdomaus apie miesto kūrimosi istoriją.

Lektoriai atsakė į jiems pateiktus

klausimus. LPKTS vadovai padėkojo pranešėjams už įdomias paskaitas, įteikė LPKTS padėkos raštus.

Papietavę išvykome į pažintinę ekskursiją po Klaipėdą. Ekskursiją vedė doc. dr. Artūras Baublys. Pamatėme grėžinių, iš kurio buvo išgaunamas grūtinis vanduo iš 100 metrų gylis, Klaipėdos pašto centrinius rūmus. Grožėjomės puošniu pašto salės interjeru. Apsilankėme skulptūrų parke, pasimatėme su „Taravos Anike“, buvome nuvykę prie „Arkos“, paminklo vieningai Lietuvai, stabtelėjome prie skulptūros „Vaikystės svajonė“. Klaipėdiečiai tauriai įprasmino Lietuvos vardo paminėjimo tūkstantmetį. Apie svarbią datą žmonėms skvere prie „Meridiano“ byloja paminklas Lietuvos vardo tūkstantmečiui paminėti. Nusilenkėme vienam žymiausiui Mažosios Lietuvos veikėjui, dvasios milžinu vadinanamam Vyduinui. Apsilankėme Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje, apžiūrėjome Rezistencijos ir tremties ekspoziciją. Ekspozicija įrengta buvusio Valstybės saugumo komiteto (KGB) būstinės rūsyje. Šio pastato kamerose 1945–1954 metais kalėjo 8268 žmonės. Sie-

kiant fiziškai bei psichologiskai palaužti suimtuosius, jie buvo tardomi ir kankinami, kartais iki mirties. Ekspozicija supažindina su partizaniniu judėjimu Vakarų Lietuvoje, 1945–1954 metų politinių kalinių bei tremtinių istorija.

Pilni įspūdžių, truputį nusiplukę, bet patenkinti ir labai dekingi ekskursijos vadovui doc. dr. Arūnui Baubliui pavykome aptarti konferenciją.

Konferencijos organizatoriai: Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga, Klaipėdos PKTS, Klaipėdos miesto savivaldybė. Renginys finansuo-

tas iš SADM priemonės „Remti vyresnio amžiaus žmonėms atstovaujančiu nevyriausybinių organizacijų veiklą“ pagal projektą „Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi“, projekto vadovė Ona Tamošaitienė. Konferencijos globėjas – Klaipėdos miesto savivaldybės vicemeras Arūnas Barbšys.

Visų konferencijos dalyviųvardu nuoširdžiai dekojame organizatoriams.

**Valerija JOKUBAUSKIENĖ,
LPKTS Šiaulių filialo valdybos
pirmininkė**

Konferencijos dalyviai prie paminklo Vyduinui

Eduardo Manovo nuotraukos

Palaidoti, bet išlikę

(atkelta iš 5 psl.)

Reikia vėl grįžti į pokario metus.

Išgelbėtas inžinierius Baritas ėmė dirbti Kaune, Aleksoto stiklo fabrike. Passave jis pasiėmė ir Stasį Tarapą, kuris greitai išmoko vairuotojo amato. Gavo jis seną trofējinę mašiną. Fabriko direktorius, skirdamas ją, pasakė:

– Galėsi važinėti ir savo reikalais, tačiau pats ją ir susiremontuok.

Tu savų reikalų atsirado pakankamai, ir tokį, kad keturiasdešimt aštuntainis Žemaičių plente, prie Babtų, mašiną sustabdė saugumiečiai su kulkosvaidžiais. Mašinoje tuo laiku buvo Stasys, į Kauną atvežusi maisto sesuo Janina, dar du Stasio pervežami vyrai: Lietuvos partizanai ar provokatoriai – dabar sunku ir bepasakyti.

Iš pradžių saugumiečiai sulaikė tik

tuos du vyrus, bet lyg tyčia neužsivedė rankena užsukama mašina. Gal iš tų vyrų kuris ką pasakė, gal saugumiečiai persigalvojo, tačiau abu Tarapai buvo išlaipinti iš neužsivedančios mašinos. Išlaipinti ilgiems metams: brolis buvo nuteistas dvidešimt penkiems, sesuo – dešimčiai metų. Vienu iš jų rodymu, kad priešinosi naujajai valdziai, buvo ir sodyboje rastas bunkeris. Nepadėjo aiškinimas, kad čia slėpėsi žydai, kad partizanai čia nesilanko: iš tiesų jie ir nesislapstė tame bunkeryje, buvo nesaugu. Brolis sunkų kalinio drabužį septynerius metus nešiojo Džezkazgano, o sesuo – suošešerius metus – Intos lageriuose. Suprantama, kad po to jų laiškai sunkiai galėjo pasiekti adresatus užsienyje, tuo labiau Pietų Afrikos Respublikoje.

Dar tada, keturiasdešimt aštuntai-

sais, Kauno kalėjime juodu, kai tik buvoleidžiamą, gaudavo siuntinukus. Pasirašinėjo juos moteris nepažistama pararde. Tik gerokai vėliau, jau po visų lagerių, jie sužinojo, kad šitaip padėjo išgelbėti žydai. Beje, jie bandė eiti ir prie aukštos valdžios, norėdami apginti savo išgelbėtojus. Bet buvo pasakyta tiesiai – jei norite, galite važiuoti kartu. Grįžęs Stasys šiaip ne taip išdarbiuno Kaune, apsigyveno pas Kogana. Šis netrukus buvo pakviestas į saugumą – ką laikai savo bute?

Na, o ką mūsų broliai tautiečiai?

– Baisu ir pagalvoti apie tuos laikus, – prisimena Janina Tarapaitė-Šliburiene. – Iš pradžių į mus žiūrėjo kaip į antrarušius žmones, mūsų neregistravovo, negaudavom darbo. Kai jau dirbau „Satrijoje“, ir saviveiklininkų ansamb-

lis važiavo į tuometinę Vokietijos Demokratinę Respubliką, mane pakeitė kita moterimi: gal bijojo, kad sugriausiu Berlyno sieną. Ir visai neseniai, kai tvarkiau pensijų reikalus, paėmė pirštų antspaudus. Atrodo, kad būčiau dižiausia nusikaltėlė.

Tačiau širdyje, tiek ji, tiek kiti žydams padėjė lietuviui, jaučiasi teisūs: jie atliko garbingą žmogaus pareigą.

Nuo autoriaus: šioje apybraižoje kai kur pavardės ir vardai gali būti šiek tiek netikslūs: metai blukdo atminti, juo labiau kad žydai tuo suniku metu vadino vienas kitą lietuviškais vardais. Dar liko daug nežinomų kitų lietuvių, padėjusių Raseinių apskrities žydams, pavardžių.

**Vytautas KVEDYS
(„Naujas rytas“)**

Kunigas, politinis kalnys Antanas Dilys

(atkelta iš 6 psl.)

Buvau prisiskaitęs knygų apie kunigų kovą per Prancūzijos revoliuciją, Ispanijos pilietinio karo metais. Tada ir aš buvau pasiryžęs žūtbūt apginti kūnigystę. Jokių lengvatų nenorėjau. Vis dėlto tai buvo rizika – juk nežinojau, kur pateksi. Svarbiausia – nesigailiu išlikęs ramia sąžine, – yra sakęs kunigas Antanas Dilys, svarstydamas, jog gal todėl Dievas jam atsilygina, leisdamas pasidžiaugti ilgu gyvenimu, o ne kokiai nors titulais ar aukštomis pareigomis.

Nuoskaudos ir džiaugsmai laisvėje

Skaudu kunigui buvo ir tada, kai po septynerių lagerio metų grįžęs į Lietuvą vėl be jokio pagrindo buvo kilnojamas iš parapijos į parapiją. Atrodė, kad kuo labiau stengiasi tarnauti Dievui ir žmonėms, tuo labiau nusikalsta. Sovie-

tų valdžios pareigūnams uoli kunigo tarnystė galbūt ir galėjo būti pavojinga jų ateistinei propagandai vykdyti, bet kai artimiausi bičiuliai kunigai ir vyskupai imdavo paklusti jų valiai, akrai klausyti nurodymų, kad kunigą būtinai reikia iškelti ir jo negynė, tai jam buvę labai skaudu ir atrodė, kad jie išdavė netik kunigą, bet ir Dievą. Bet tos išdavystės galbūt irgi buvo Dievo valia? Tarp Kristaus apaštalų irgi buvo išdavikų. O aukštesni laipsniai tikrai nereiškia, kad jų turėtojai yra garbingi ir būtinai to nusipelnę.

Kunigas Antanas Dilys, patyręs lagerio kančias, atrodo, nebuvę pastebėtas politinių kalinių ir tremtinių organizacijų, nes per visus nepriklausomybės metus nė karto nebuvę pakviestas sudalyvauti šventinant kokį nors laisvės kovo tojams skirtą kryžių ar paminklą. Ge-

rai, kad bent Lietuvos lenkai jį labai vertino, kaip labai garbingą ir tolerantišką kunigą, o Lenkijos prezidentas Lechias Kačynskis 2009 metais jį apdovanojo Sibiro tremtinių kryžiumi. Lietuvos vadovai jokiu apdovanojimu jo neįvertino, nes, matyt, kaip ir prie sovietinės ateistinės valdžios, reikia su kažkuo visažinančiu suderinti, o jei tam ne patinka, tai nesi vertas. Džiugu, kad kunigas Antanas Dilys dėl tokijų dalykų visai nejautė skausmo, nes jo tikslas – vykdyti Dievo valią ir pagal ją gyventi. Galbūt kiekvienam žmogui skirta neštis savo kryželį drauge su Kristumi.

Kunigas Antanas Dilys per daugiau kaip 72 kunigystės metus visada prie altoriaus prisimindavo Kristaus meilę jam, melsdavosi už visus, kurie gyvenime kenkė, o dėl to teko patirti daug neteisybės. Kunigas niekam nebuvę linkęs

keršauti, net tiems, kurie, gelbėdami savo kailį, melagingai liudijo prieš jį, ir taijam baigėsi septyneriai lagerio metais.

Kunigas Antanas Dilys džiaugdavo si gavęs kelių popiežių palaiminimus: 1971 metais, minint kunigystės 25-metį, – iš Pauliaus VI, 1996 metais, minint kunigystės 50-metį, – iš Jono Pauliaus II, 2013 metais, minint 90-metį, – iš Benedikto XVI ir 2016 metais, minint kunigystės 70-metį, – iš Pranciškaus. Beje, į susitikimą su popiežiumi Pranciškumi, pernai besilankiusiu Vilniuje, jis drauge su kitais vyresniais kunigais buvo atvykęs susitikti Arkikatedroje bazilikoje. O 1993 metais, kai Lietuvoje lankėsi popiežius Jonas Paulius II, kunigas Antanas Dilys gavo asmeninį jo palaiminimą, kaip buvęs politinis kalnys.

Romas BACEVIČIUS